

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра освіти дорослих та цифрових технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

«22» жовтня 2025 року, протокол № 13

Голова Вченої ради

Микола КИРИЧЕНКО

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В В
ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Категорія: педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів вищої
й фахової передвищої освіти та наукових установ

Розробники:

Москальова А.С., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри
освіти дорослих та цифрових технологій ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Просіна О.В., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру
післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Рецензент(и):

Кравченко Г.Ю., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Пінчук Н.І., кандидат психологічних наук, доцент, старша наукова
співробітниця відділу психології спілкування Інституту соціальної та
політичної психології НАПН України

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра освіти дорослих та цифрових технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

«22» жовтня 2025 року, протокол № 13
Голова Вченої ради

_____ Микола КИРИЧЕНКО

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ
В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Категорія: педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів вищої й фахової передвищої освіти та наукових установ

Розробники:

А.С. Москальова, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри освіти дорослих та цифрових технологій ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

О.В. Просіна, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Рецензент(и):

Г.Ю. Кравченко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Н.І. Пінчук, кандидат психологічних наук, доцент, старша наукова співробітниця відділу психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми. В умовах соціальних трансформацій, які потребують глибинних перетворень у системі освіти, важливого значення набуває роль корпоративної культури, що вибудовує стосунки поведінки співробітників, яка має бути активною, цілеспрямованою на корпоративну ідентичність. Запровадження в українському суспільстві університетської автономії, спонукало створення корпоративної культури закладів вищої освіти здатної забезпечити психологічний супровід реалізації освітньої політики як пріоритетної функції держави, що сприяє задоволенню освітніх і духовно-культурних потреб усіх суб'єктів освітнього процесу, розвитку їхньої здатності до саморозвитку та навчання впродовж всього життя. Одне із центральних місць належить питанням запровадження інклюзивної освіти в заклади вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ. Саме проблема інклюзивної освіти як основи соціальної справедливості в університетському середовищі займає центральне місце в царині державної політики, яка має на меті створення безперешкодного доступу всіх учасників освітнього процесу, відповідно «Національній стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». Зазначені в ній позиції є дороговказом для втілення їх в університетському середовищі, а саме: створення безперешкодного середовища для всіх учасників освітнього процесу, забезпечення рівних можливостей кожному в реалізації своїх прав, отримання послуги на рівні з іншими, шляхом інтегрування у всі сфери діяльності на основі безбар'єрного середовища.

Особливе місце в цьому процесі належить системі післядипломної освіти, оскільки вона за своїм призначенням фактично забезпечує підвищення кваліфікації фахівців, є інструментом перебудови освітньої галузі і, відповідно, соціальних перетворень на якісно новому рівні. Саме в системі післядипломної освіти, враховуючи специфіку контингенту слухачів, можна створити інноваційно-розвивальне середовище, в якому, спираючись на професійний досвід фахівців, ініціювати їхній професійний та особистісний розвиток, сприяти проєктуванню слухачем власної стратегії ефективної професійної діяльності як у воєнний час, так і повоєнний період.

Програма є нормативним документом для організації освітнього процесу для зазначеної категорії слухачів в університеті, що *встановлює*:

профілі загальних і спеціальних компетентностей фахівців системи освіти;

вимоги до змісту підвищення кваліфікації цього напрямку слухачів на

компетентнісній основі;

нормативний зміст підвищення кваліфікації слухачів, сформульований у термінах результатів навчання, досягнення яких передбачає оновлення, вдосконалення, розвиток системи цінностей, знань, практичних умінь і навичок. вимоги до вибіркової складової підвищення кваліфікації;

нормативні терміни навчання за дистанційною формою;

форми атестації слухачів підвищення кваліфікації;

вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості підвищення кваліфікації в умовах післядипломної освіти тощо.

Програма використовується в процесі:

розроблення та коригування робочих навчальних програм для окремих категорій слухачів – як педагогічних, так працівників закладів освіти в умовах інклюзивної освіти;

визначення форм оцінювання результатів навчання слухачів;

розроблення навчальних і навчально-тематичних планів за певною категорією педагогічних працівників.

У результаті опанування змісту даної типової програми слухачі:

отримають знання щодо сутності, властивостей, умов розвитку інклюзивного навчання в умовах закладів вищої освіти; психологічної роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми проблемами в університетському середовищі;

усвідомлять власну відповідальність до створення умов розвитку інклюзивного навчання в умовах створення інклюзивної корпоративної культури;

розвинути вміння моніторингу рівня інклюзивної освіти та питань психолого-педагогічної професійної діяльності відповідно до індивідуальних потреб і запитів слухачів в умовах університетського середовища.

Програма є обов'язковою для підвищення кваліфікації фахівців даного профілю в університеті, придатна для цілей ліцензування та акредитації діяльності університету, атестації педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників закладів вищої й фахової передвищої освіти та наукових установ.

Цільова група: педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів вищої й фахової передвищої освіти та наукових установ

Обсяг (тривалість): 90 годин /3,0 кредити ЄКТС (три тижні);

Особливості реалізації програми ґрунтуються на: поєднанні теоретичних основ педагогічних, психологічних знань із формування практичних навичок роботи із здобувачами вищої освіти з особливими освітніми проблемами на засадах корпоративної культури; принципах

соціальної справедливості недискримінації та рівних можливостях; практичних моделях підтримки здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації полягає у: вдосконаленні інтегральних, загальних та посадово-функціональних компетентностей слухачів-освітян щодо запровадження інклюзивної освіти у заклади вищої освіти як основи соціальної справедливості в університетському середовищі; сприянні побудови безбар'єрного простору; вивченні особливостей роботи із здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами для успішної інтеграції їх в університетське середовище.

Завдання підвищення кваліфікації:

1. Ознайомити слухачів із сучасними теоретичними засадами інклюзивної освіти в контексті ідей соціальної справедливості, можливостей та прав людини.

2. Розкрити сутність, принципи та нормативно-правові засади інклюзивної освіти у закладах вищої освіти України.

3. Розвивати інклюзивну корпоративну культуру університету, що ґрунтується на толерантності, повазі до різноманітності та недискримінації; сприяти формуванню у освітян компетентностей щодо створення безбар'єрного психологічно комфортного та доступного освітнього середовища.

4. Ознайомити слухачів із особливостями психологічної культури особистості та підготувати їх до роботи із здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами задля вдалої інтеграції в університетське середовище.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (згідно з Професійним стандартом «Викладач закладу вищої освіти», МОН України, 2024):

Педагогічна: здатність враховувати принципи інклюзивної освіти у вищій школі; здатність інтегрувати знання з сучасної філософії та соціології освіти, культурології, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах еколюдиноцентризму, упроваджувати змішане, дистанційне та відкрите навчання; забезпечувати педагогічний дизайн інтерактивного освітнього контенту відповідно до потреб здобувачів освіти; демонструвати відповідні цінності у діяльності закладів вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ (A1.U1–U4, A1.B1–B3).

Комунікаційна: здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерну техніку, е-педагогіку, медіа техніку у

професійній діяльності, у тому числі: мережеві системи пошуку й обробки інформації; здатність ефективно взаємодіяти зі здобувачами освіти, колегами, стейкхолдерами у цифровому середовищі (A1.K1–K2, A2.K1, A3.K1);

Науково-дослідницька: здатність оцінювати результати навчання; здатність іноваційно вирішувати наукові / практичні професійні завдання; планувати, організовувати та здійснювати експериментальні дослідження щодо визначення оптимальних умов розвитку й саморозвитку здобувачів вищої освіти з особливими потребами, формування в них системи загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність), сприяння вихованню відповідальності за себе, за добробут нашої країни (Д1.У1–У2, Д2.У1–У3, Д3.У1–У2);

Організаційно-управлінська: здатність здійснювати керівництво практичною підготовкою здобувачів вищої освіти; організовувати та координувати командну роботу діяльності в закладах вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ та власну професійну діяльність відповідно до сучасних вимог інклюзивної освіти; володіти психолого-управлінськими технологіями оптимізації діяльності закладів; здатність створювати умови та здійснювати професійну діяльність на засадах лідерства та педагогіки партнерства; мотивувати себе та інших суб'єктів взаємодії до цілеспрямованого руху до спільної мети (Г1.У1–У2, Г3.У1–У2, Г3.В1–В2);

Етична та соціально-психологічна: здатність забезпечувати оптимальні соціально-психологічні умови функціонування в закладах вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ; сприяти взаємодії та згуртованості працівників, налагоджувати взаємодію, взаєморозуміння, співпрацю із психологічною службою, соціальною службою, іншими організаціями, що причетні до роботи з дітьми з особливими потребами, із метою особистісного розвитку студентів з особливими потребами, брати участь в командах психолого-педагогічного супроводу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в закладах вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ, сприяти створенню в них безпечного освітнього середовища, упередження всіх видів насильства (фізичного, психологічного(емоційного), сексуального й економічного, булінгу й «кібербулінгу» тощо; дотримання професійної етики, принципів академічної доброчесності, прав людини, інклюзивності та демократичних цінностей у цифровому освітньому та науковому середовищі (Б2.В1, Д1.В1, Є2.В1, Ж1.В1);

цифрова компетентність – уміння використовувати цифрові освітні платформи, сервіси, хмарні технології, системи управління навчанням (LMS) та інструменти штучного інтелекту для створення, проведення й моніторингу навчання; дотримання принципів цифрової безпеки, етики та

конфіденційності даних (B1.B1–B2, B2.U1–U2, Г1.U1–U2);

рефлексивно-аналітична компетентність: здатність до самооцінки, критичного аналізу власної професійної діяльності, усвідомлення потреб у розвитку цифрових, педагогічних і наукових компетентностей, готовність до безперервного професійного вдосконалення; здатність здійснювати освітню (самоосвітню) діяльність у сфері надання допомоги студентам із особливими потребами; мотивувати себе та інших фахівців в закладах вищої, фахової передвищої освіти, наукових установ до професійного та особистісного зростання; попереджати професійний стрес, професійні деформації особистості та професійного «вигорання» фахівців; розвивати (саморозвивати) та вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості педагогічних науково/педагогічних працівників (громадянськість, відповідальність, рефлексивність, толерантність, здатність до діалогічної взаємодії та ін.); ціннісні орієнтації, що спрямовані на всебічний розвиток особистості дитини з особливими потребами (Ж1.U1–U2, Ж2.U1, Ж3.U1–U2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації: у результаті опанування програми відбудеться:

удосконалення та оновлення знань і вмінь із теоретико-методологічних, правових, управлінських, філософських та інших питань забезпечення ефективної професійної діяльності слухачів; створення психологічних умов якісного забезпечення освітнього процесу;

отримання додаткових і вдосконалення наявних знань і вмінь з основних напрямів професійної діяльності щодо збереження та зміцнення психічного та соціального здоров'я, сприяння особистісному, інтелектуальному, фізичному і соціальному розвитку здобувачів освіти шляхом доповнення сучасних методів навчання та виховання ефективними психолого-педагогічними технологіями; сприяння забезпеченню психологічної безпеки, надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім учасникам освітнього процесу.

активізація самостійної діяльності, розвиток мотивації професійного вдосконалення та особистісного розвитку слухачів, їх ціннісного ставлення до професійно-особистісного зростання тощо

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання навчальних досягнень слухачів здійснюється за результатами виконання практичних завдань та тестів (зараховано/незараховано).

Практичні завдання спрямовані на закріплення теоретичних знань та умінь, отриманих під час навчання.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації Свідоцтво про підвищення кваліфікації (ліцензія МОН України: наказ МОН України від 15.11.2016 № 1492-л «Про переоформлення ліцензій»).

2. НАВЧАЛЬНО ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ					
Тема 1.1. Нормативно-правові аспекти функціонування інклюзивного навчання в університетському середовищі	2	4	2	-	8
Тема 1.2. Розвиток інклюзивної освіти в Україні та зарубіжний досвід	2	4	1	-	7
Тема 1.3. Психологічний супровід здобувачів вищої освіти з особливими освітніми проблемами в умовах інклюзивної освіти	2	4	2	-	8
Тема 1.4. Цифрові технології як інструмент забезпечення рівних можливостей в інклюзивному навчанні у закладах вищої освіти	2	4	1	-	7
Разом за модулем	8	16	6	-	30
МОДУЛЬ 2. БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ					
Тема 2.1. Філософія безбар'єрності у сучасній освіті	2	-	4	-	6
Тема 2.2. Інклюзивна культура та корпоративна етика університету	4	6	2	-	12
Тема 2.3. Організаційні та педагогічні практики безбар'єрного університету	2	8	2	-	12
Разом за модулем	8	14	8	-	30
МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ					
Тема 3.1. Роль психологічної культури в інтеграції здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в університетське середовище	2	6	1	-	9
Тема 3.2. Розвиток особистісного	2	6	1	-	9

потенціалу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами					
Тема 3.3. Технології розвитку здатності здобувачів вищої освіти з особливими освітніми до управління конфліктними ситуаціями	-	4	1	-	5
Тема 3.4. Особливості управління психологічними станами (тривожністю, стресами, вигоранням) в умовах інклюзивного навчання в університетському середовищі	2	4	1	-	7
Разом за модулем	6	20	4	-	30
Підсумкові заходи				залік	
Усього	22	50	18	-	90

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 1.1. Нормативно- правові аспекти функціонування інклюзивної освіти в університетському середовищі

Ключові питання теми:

Особливості інклюзивного навчання у закладах вищої освіти осіб із особливими освітніми потребами. Нормативно-правова база інклюзивної освіти. Міжнародні правові документи та національні нормативні акти України. Накази МОН України щодо створення умов інклюзивного освітнього середовища. Інклюзивне освітнє середовище. Центри підтримки інклюзивної освіти у закладах вищої освіти. Дискримінація в освіті. Принципи інклюзивної освіти.

Тема 1.2. Розвиток інклюзивної освіти в Україні та зарубіжний досвід

Ключові питання теми

Інклюзивна освіта як система навчання незалежно від особливостей розвитку, стану здоров'я, соціального статусу, етнічного походження чи релігії. Міжнародні засади розвитку інклюзивної освіти. Зарубіжний досвід впровадження інклюзивної освіти. Розвиток інклюзивної освіти в Україні: проблеми та перспективи.

Тема 1.3. Психологічний супровід здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти

Ключові питання теми:

Теоретичні основи психологічного супроводу та його основні функції щодо супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Характеристика категорії здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Методи та форми психологічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Впровадження цифрових технологій в діяльність вищої школи.

Тема 1.4. Цифрові технології як інструмент забезпечення рівних можливостей в інклюзивному навчанні в закладах вищої освіти

Ключові питання теми:

Роль цифрових технологій у забезпеченні доступності та інклюзивності освітнього процесу у ЗВО. Принципи цифрової інклюзії в контексті вищої освіти. Цифрові сервіси та програмні рішення для підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (асистивні технології, адаптивні ресурси, мультимодальні середовища). Інклюзивний дизайн цифрового контенту: універсальний дизайн навчання (UDL) і вебдоступність. Психолого-педагогічні аспекти застосування ІКТ для розвитку автономності та комунікації здобувачів освіти. Приклади успішних практик використання цифрових технологій в інклюзивному навчанні (вітчизняний та зарубіжний досвід).

МОДУЛЬ 2. БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тема 2.1 Філософія безбар'єрності у сучасній освіті

Ключові питання теми:

Поняття безбар'єрності: цінності, принципи, рівні прояву (фізичний, цифровий, соціально-психологічний). Національна стратегія безбар'єрності (2021–2030) у контексті освіти. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як інструмент забезпечення доступності.

Тема 2.2. Інклюзивна культура та корпоративна етика університету

Ключові питання теми

Інклюзивна культура як складова корпоративної ідентичності. Взаємозв'язок інклюзії, академічної доброчесності та гідності. Етичне лідерство і роль викладача у формуванні культури прийняття.

Тема 2.3. Організаційні та педагогічні практики безбар'єрного університету

Ключові питання теми:

Механізми управління інклюзивними процесами у ЗВО. Створення безбар'єрного освітнього простору: політики, сервіси, цифрова доступність.

Участь студентських спільнот, менторів і тьюторів у розбудові інклюзивної культури.

МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 3.1. Роль психологічної культури в інтеграції здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в університетське середовище

Ключові питання теми

Основні підходи до вивчення поняття «психологічна культура» та її складових.

Пріоритетні ознаки психологічної культури та її вплив на інтеграцію.

Взаємозв'язок толерантності та емпатії у студентів та викладачів на інтеграцію здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в університетське середовище.

Основні психологічні технології розвитку особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти для зниження конфліктності, тривожності, подолання стресу та труднощів у навчанні. Навички ефективної комунікації

Тема 3.2. «Розвиток особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами».

Ключові питання теми:

Розкрити сутність поняття «особистісний потенціал». Характеристика особливих освітніх потреб у здобувачів освіти. Методи та стратегії розвитку потенціалу. Основні психологічні інструменти діагностики особистісного потенціалу здобувачів освіти. Основні бар'єри розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами та роль викладачів та студентського оточення у їх подоланні.

Тема 3.3. «Технології розвитку здатності здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до управління конфліктними ситуаціями».

Ключові питання теми:

Основні підходи до вивчення проблеми виникнення конфліктних ситуацій в освітньому середовищі. Основні принципи ефективного управління конфліктами в освітньому середовищі. Оволодіння методами управління конфліктами для здобувачів освіти з різними видами особливих освітніх потреб. Креативність як чинник благополуччя здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

3.4. Особливості управління психологічними станами

(тривожністю, стресами, вигоранням) в умовах інклюзивного навчання в університетському середовищі.

Ключові питання теми:

Основні положення щодо розуміння виникнення проявів психологічних станів в освітньому процесі. Фактори, що сприяють виникненню, тривожності, стресу, вигорання як у студентів, так і викладацькому колективі. Профілактика негативних явищ в студентському середовищі. Психолого-педагогічні підходи, що використовуються для зниження емоційних станів і психоемоційного навантаження.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата доступу: 03.09.2025)
2. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01 липня 2014 року / Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. URL: <https://surl.li/hqinxg> (дата доступу: 03.09.2025)
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://surl.li/zftzsp> (дата доступу: 04.09.2025)
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» шляхом реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій від 12 липня 2017 р. № 545. URL: <https://surl.li/qkwznt> (дата доступу: 04.09.2025)
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2017 р. № 1648) «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти». URL: <https://surl.li/bvdyin> (дата доступу: 04.09.2025)
6. Концепція розвитку цифрових компетентностей : схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. Верховна Рада України : законодавство України. URL: <https://surl.li/iidacc> (дата доступу: 04.09.2025)
7. Рамка цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників : Концептуально-референтна Рамка / Міністерство цифрової трансформації України. Дія.Освіта, 2024. URL: <https://surl.li/ynnrkr> (дата доступу: 03.09.2025).

Основна література

1. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць. за ред. В.В. Засенка. К.: ТОВ «Наша друкарня», 2019. Вип. 15. 364. с.
2. Потапюк Л. М. Організація інклюзивної освіти у вітчизняному просторі. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія*. 2021. № 1(21). С. 119-124.
3. Спірін О. М., Овчарук О. В. Використання цифрових технологій для підтримки осіб з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 82. № 2. С. 36-56.
4. Шелудченко, Л., Мартинова, С., Комарніцький, С., & Фірман, Ю. Інклюзивне освітнє середовище у закладах вищої освіти. *освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 25(1), 2024. 138-146. [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.138-146](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.138-146). (дата доступу: 03.09.2025)

Додаткова література

1. Гайдаєнко Н. С., Рашидов С. Ф. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти в умовах реформування освітньої галузі України. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. № 3(102). С. 85-94.
2. Інклюзивна освіта та навчання в сучасних умовах трансформацій: психолого-педагогічні основи інклюзивної освіти : *матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації* (23 січня – 5 березня 2023р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 180 с.
3. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Упор. Удич З.І. Тернопіль: ТНПУ, 2021. 225 с.
4. Морус М. Особливості організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти. *Вісник НУ «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка*. 2025. № 187(31). С. 65-69.
5. Москальова А. С., Москальов М. В. Психологічна підтримка особистості науково-педагогічних працівників у кризових умовах сьогодення. *Практична психологія в закладі вищої освіти на сучасному етапі*. Збірник наукових праць. Полтава: Астроя, 2024. С. 17-23.
6. Москальова Алла, Коваль Аліна, Скворцова Галина. Розвиток професійної компетентності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів: з досвіду роботи ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. *Збірник тез*

Всеукраїнського круглого столу «Кращі практики інклюзії в системі освіти» (6 листопада 2024 р.). м. Миколаїв. С. 33-37. URL: <https://surl.li/bmmjoo> (дата доступу: 05.09.2025).

7. Москальова Алла, Сидорович Ольга, Гринчук Олександра. Психологічна резильєнтність як чинник подолання кризових ситуацій у дорослому віці: механізми та вплив на особистий розвиток. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-1014-1024](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-1014-1024). (дата доступу: 03.09.2025).

8. Осадча Л.А., Москальова А.С., Кузнецова О.А. Психологічні чинники подолання кризових ситуацій та їхній вплив на особистісний розвиток у дорослому віці. Габітус. Вип. 64. 2024. С. 70-74. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.64.11>. (дата доступу: 03.09.2025).

9. Предко В.В. Розвиток життєстійкості особистості як основна психологічна умова ефективного освітнього процесу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. URL: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.2/28>. (дата доступу: 03.09.2025).

10. Moskaljova, A., Bakhmat, N., Vyshnyk, O., Fedy, O., & Lisovska, K. . Organization of an inclusive educational environment for the development of children with special educational needs. *Revista Eduweb*, 2022. 16(3), 9–22. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.1> (дата доступу: 05.09.2025).